

Tolerantlıq və mədəni müxtəlifliyin Azərbaycan modeli

Elşən Qəniyev

Azərbaycan tarix boyu mədəniyyətlərin, dinlərin, dillərin və müxtəlif həyat tərzlərinin qovuşduğu unikal məkan olub. Ölkəmizdə fərqliliklər heç vaxt parçalanmaya səbəb olmayıb. Əksinə, milli birliyin, qarşılıqlı hörmətin və tolerantlığın möhkəm təməli formalaşmışdır. Məhz bu xüsusiyyət Azərbaycan cəmiyyətini regionda və dünyada seçilən, özünəməxsus mədəni kimliyə malik bir topluya çevirib.

2020-ci ilin payızında başlayan 44 günlük Vətən müharibəsi bu birliyin sadəcə tarixi yaddaşında deyil, real həyatda, döyüş meydanında necə sarsılmaz gücə çevrildiyini bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Azərbaycanın etnik, dini və mədəni müxtəlifliyini təşkil edən bütün xalqlar işğalçıya qarşı vahid amal, bayraq və Vətən naminə ölüm-dirim savaşında bir yumruq kimi birləşdilər. Döyüş meydanında çiyin-çiyinə vuruşan, arxa cəbhədə ürəkləri bir döyünən xalqımız sübut etdi ki, Azərbaycanı güclü edən təkə silahı və ordusu deyil, onun sarsılmaz milli birliyi, torpaq sevgisi və xalqın dövlətinə sədaqətidir. Bu birlik düşməne qarşı ən güclü cavab, tarix qarşısında isə əbədi qürur salnaməsi oldu.

Ulu Öndər Heydər Əliyevin formalaşdırdığı azərbaycançılıq ideologiyası milli birliyin və mədəni müxtəlifliyin ahəngdar vəhdətini təmin edən əsas siyasi-fəlsəfi xətt kimi tarixə düşüb. Ümummillə Lider mədəniyyəti yalnız estetik və ya yaradıcılıq sahəsi kimi deyil, dövlətin ideoloji dayağı, milli kimliyin qoruyucusu və cəmiyyətin mənəvi sütunu kimi dəyərləndirirdi. Ulu Öndərin ölkəyə rəhbərliyi dövründə dinindən və dilindən asılı olmayaraq heç kimə fərq qoyulmadan mədəniyyət xadimlərinə göstərilən diqqət, onların sosial rifahının yaxşılaşdırılması, fəxri adların verilməsi, sənətkarların xatirəsinin əbədiləşdirilməsi ardıcıl və sistemli dövlət siyasətinin tərkib hissəsinə çevrildi.

Bu siyasət indi Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilərək müasir çağırışlara uyğun inkişaf etdirilir. Dövlət başçısının mədəniyyət sahəsində apardığı siyasətin əsas prioriteti minilliklərin süzgəcindən keçmiş milli-mənəvi dəyərlərin qorunması ilə yanaşı, onların global mədəni mühitə inteqrasiyasını təmin etməkdir. Məhz bu baxımdan "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət Konsepsiyası yalnız strateji sənəd deyil, milli mədəniyyətimizin gələcəyə yönəlmiş yol xəritəsidir.

Müasir Azərbaycan cəmiyyətində mədəni müxtəlifliyin qorunması milli birliyə alternativ deyil, onun ayrılmaz tərkib hissəsidir. Fərqli etnik, dini və mədəni qrupların öz kimliyini sərbəst şəkildə yaşatması dövlət tərəfindən təmin olunur və bu müxtəliflik vahid azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşir. Bu model göstərir ki, güclü dövlət vahidliklə yanaşı, fərqliliyə hörmət üzərində qurulur.

Konkret şəkildə deyə bilərik ki, Azərbaycan birmənalı və ardıcıl surətdə dövlət səviyyəsində mədəni müxtəlifliyin qorunmasına və inkişafına böyük önəm verir. Bu siyasət çərçivəsində ölkənin müxtəlif bölgələrində tarixi və dini irs nümunələrinin bərpası və qorunması işləri sistemli şəkildə həyata keçirilir. Kilsələr, sinaqoqlar və digər dini ibadətgahlar yenidən təmir edilərək həm yerli əhəlinin, həm də turistlərin istifadəsinə verilir. Bu təşəbbüslər yalnız memarlıq və tarixə hörmətin ifadəsi deyil, eyni zamanda Azərbaycanın tolerantlıq, sülh və dini dözümlülük prinsiplərinə sadiqliyinin ən yaxşı nümunəsidir. Dövlətin bu diqqəti mədəniyyətin və dinlərin birgəyaşayış modeli kimi uğurla inkişaf etməsinə imkan yaradır və Azərbaycanı bölgədə nümunəvi tolerantlıq mərkəzinə çevirir.

Azərbaycan yalnız tarixi torpaqlarında fərqli mədəniyyətlərin və xalqların birləşdiyi məkan deyil, həm də bütün dinlərin sülh və qarşılıqlı hörmət şəraitində mövcud olduğu bir ölkədir. Aparılan ardıcıl dövlət siyasəti nəticəsində Azərbaycan bütün beynəlxalq dini konfessiyaların rahatlıqla müzakirələr apardığı, dialoq və əməkdaşlıq mühiti yarandığı bir məkana çevrilib. Burada dini müxtəliflik dövlətin və cəmiyyətin dayanıqlı inkişafının təməli daşdır. Fərqliliklər ayrı-seçkilik deyil, həmrəyliyin və vəhdətin zənginliyi kimi qiymətləndirilir. Azərbaycan tolerantlıq modelini təkə öz xalqı üçün deyil, bütün region və dünya üçün nümunəvi bir təcrübə kimi təqdim edir.

"Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" Konsepsiyasında mədəniyyətin həyat tərzinin ayrılmaz hissəsi kimi təqdim olunması təsadüfi deyil. Mədəniyyət insanın dünyagörüşünü formalaşdırır, onun cəmiyyətlə münasibətlərini tənzimləyir və sosial ədalətin bərqərar olunmasına xidmət edir. Sağlam mədəni mühit formalaşdırılmadan nə dayanıqlı inkişafdən, nə də rəqabətqabiliyyətli insan kapitalından danışmaq mümkündür.

Ərazi bütövlüyü və dövlət suverenliyi tam bərpa olunmuş Azərbaycanda mədəniyyət yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyur. Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə mədəni həyatın dirçəldilməsi, tarixi-mədəni abidələrin bərpası, yeni mədəniyyət ocaqlarının yaradılması milli birliyin praktik təzahürüdür. Bu proses göstərir ki, mədəniyyət təkə keçmişin yadigarı deyil, həm də gələcəyin qurulmasında mühüm strateji alətdir.

Nəticə etibarilə Azərbaycan cəmiyyətində mədəni müxtəlifliyin qorunması və milli birliyin möhkəmləndirilməsi paralel şəkildə həyata keçirilən, bir-birini tamamlayan proseslərdir. "Azərbaycan mədəniyyəti - 2040" Konsepsiyası bu vəhdətin ideoloji, hüquqi və institusional əsaslarını müəyyən etməklə

mədəniyyətin dövlət və cəmiyyət həyatındakı rolunu yeni mərhələyə yüksəldir. Bu sənəd Azərbaycanın təkcə bugününü deyil, gələcək nəsillərin milli-mənəvi kimliyini də təmin edən strateji baxışın ifadəsidir.